

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 4 Sayı: 16   **Volume: 4 Issue: 16**
Kış 2011   **Winter 2011**

SBS TÜRKÇE SORULARIYLA TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ SORULARIN ÖRTÜŞME DÜZEYİ*

THE LEVEL OF SIMILARITY BETWEEN THE QUESTIONS ASKED IN SBS AND TURKISH TEXT BOOKS

Sibel ÖZCAN**

Fatma AÇIK***

Özet

Bu araştırmada SBS sorularıyla ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ve soruların Bloom' un bilişsel taksonomisine göre incelenmiştir. Araştırmada "Tarama Metodu" kullanılmıştır. Önce konuyla ilgili literatür incelenmiş ve kurumsal bölüm oluşturulmuştur. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2007-2008 öğretim yılında ilköğretim okullarının 6. ,7. ve 8. sınıflarında temel kaynak olarak kullanılmak üzere 2607 sayılı Tebliğler Dergisinde önerilen Türkçe ders kitapları ve SBS soruları incelenmiştir.

Türkçe ders kitaplarının öğrencileri SBS' ye hazırlanma yönüyle yeterli olduğu SBS soruları ve Türkçe ders kitaplarındaki soruların bilişsel basamaklar dikkate alınarak hazırlanmış olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: SBS, Türkçe, Ders Kitapları, Sorular.

Abstract

In this research, the activities and questions in turkish book are examined for their parallelity with SBS exams using Bloom's taxonomy. In this study scanning method was used. Firstly, the literature survey has done and then institutional section set up. After that, Turkish text books, which are proposed for National Education Ministry and Talim Terbiye Kurulu for primary school as basic source of 6, 7 and 8 grade during 2007-2008, and SBS questions were examined.

As a result, Turkish books were found to be sufficient for preparing students for SBS exams and The questions in Turkish textbooks were good enough taking account of necessary steps like analysis, understanding etc.

Key Words: SBS, Turkish, Textbooks, Questions.

Giriş

Eğitim sistemi içerisinde bireylerin çeşitli özelliklerini ve yeterliliklerini belirlemek amacı ile ölçme araçlarından yararlanır. Eğitimde kullanılan ölçme araçları da ölçülecek özelliğe, aracın kullanıldığı gruba ve ölçmenin amacına bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Ölçme araçlarından elde edilen sonuçlar bireylerin ölçülen özellikleri hakkında bir değer yargısına ulaşmak amacıyla kullanılır. Varılan değer yargılarının isabetliliği, ölçme araç veya yöntemlerinin niteliklerine bağlıdır. Bu açıdan ölçme araç ve yöntemleri güvenilir ve geçerlilik özelliklerini taşıması gerekir.

Ölçme ve değerlendirme, her eğitim-öğretim sürecin önemli bir parçası ve eğitimde nitelik arayışlarının temel unsurudur. Ölçme ve değerlendirmenin asıl amacı, eğitim kalitesinin ölçülmesi ve iyileştirilmesidir. Bu doğrultuda yinelenebilir ve güvenilirbilir değerlendirme yöntemlerinin kullanılması

* Bu çalışma Sibel Özcan'ın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** MEB Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi.

gerekmektedir. Bir eğitim sisteminin başarısı, sistemin felsefesine uygun değerlendirme yöntemleriyle paralellik teşkil etmelidir [Linn- Gronlund, 1973:13].

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarının bazılarında sınavlar sonucunda öğrenci yerleştirilmektedir. Sınav yoluyla öğrenci seçme ve yerleştirmenin nedeni, bu kurumlara başvuran öğrenci sayısının, kurumların kontenjanından fazla olması ve/veya başvuran adaylardan o kurumda başarılı olma olasılığı daha yüksek olanları seçmesidir. İlköğretim ikinci kademedeki geçmişten günümüze birçok sınav uygulamaya konulmuştur. Bunlar; Fen Liseleri Sınavı (1988 yılına kadar iki basamak olarak uygulanmıştır. 1988 yılından sonra tek basamaklı olmuş ve 1995 yılına kadar Fen Liseleri Sınavı adı altında yapılmıştır.), Anadolu Öğretmen Liseleri Sınavı (1995 yılına kadar ayrı uygulanmıştır. 1995 yılında FL sınavı ile birleştirilmiş ve sınav 1995–1998 yılları arasında FL/AÖL adı altında yapılmıştır.), Anadolu Teknik, Anadolu Meslek ve Meslek Liseleri Sınavı (1998’e kadar uygulanmıştır. Bu sınavın içindeki Anadolu Teknik ve Anadolu Meslek Liseleri 1998’de OKS ile birleştirildiğinden bu sınavın adı Meslek Liseleri (ML) olarak değiştirilmiştir.), Kurumlara Bağlı Meslek Liseleri Sınavı (1998’de uygulanmaya başlanmış ve 2001 yılında OKS ile birleştirilmiştir.), Liselere Giriş Sınavı (Asıl adı Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖÖKÖSYS) olan bu sınav, FL/AÖL sınavınının 1998’de kesintisiz zorunlu eğitime geçişle birlikte ilköğretim sonunda yapılan Anadolu Liselerine Giriş Sınavlarıyla birleşmesiyle ÖÖKÖSYS adı ile uygulanmaya başlamıştır.), Ortaöğretim Kurumları Sınavı (İlköğretim 8. sınıfta olanlardan; 6. ve 7. sınıf Türkçe, matematik ve fen bilgisi derslerinin her birinin yılsonu notu en az 3, bu derslerin yılsonu ortalama toplamları en az 12 olanlar başvurmuşlardır. Sınavla öğrenciler Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu Teknik Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi, Anadolu İmam-Hatip Lisesi, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi ve Fen Liselerine yerleştirilmiştir. Son olarak 2007’de uygulanmıştır.) ve halihazırda uygulanan Seviye Belirleme Sınavı (2007’de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından açıklanan ve tam olarak 2008-2009 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan SBS’nin de kademeli olarak kaldırılacağı açıklamasında bulunulmuştur.)dır.

Bu çalışmanın konusu olan ve ortaöğretime geçişte hâlihazırda uygulanan SBS sınavına geçmeden önce ölçmenin önemi ve nasıl yapılması gerektiği üzerinde kısaca durmakta yarar vardır. Ölçme, genelde “sınav” olarak tanımlanan çalışmaların öğrencinin o dersten bir üst sınıfa geçmesini veya geçmemesini belirleyen bir ölçme olarak düşünülmemelidir. İyi bir ölçme ve bu ölçmenin sonucunda yapılacak iyi bir değerlendirme eğitim sisteminin daha sağlıklı ve düzenli olmasını sağlayacaktır. İyi bir ölçme aracının geçerli, güvenilir, objektif, kullanışlı, kapsamlı ve ayırt edici olması gerekmektedir. Bugün ölçme aracı olarak iki ayrı teknik kullanılmaktadır. Bunlardan ilki doğru- yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, tamamlamalı ve doldurmalı tipte sorulardan oluşan güvenilir ve objektif olmaları yanında sayıca fazla mevcuda sahip sınıflarda bile kolay uygulanabilen ama beceriyi, yaratıcılığı, analiz ve sentez gücünü ölçemediği ve yalnız bilgiyi ölçtüğü şeklinde eleştirilen Objektif Testlerdir. İkincisi ise öğrencilere bir konu veya problemle ilgili soru veya soruların verildiği ve öğrenci bu soru veya soruları dilediği gibi cevapladığı analiz-sentez yapma, neden-sonuç ilişkilerini tartışma, eleştirip yorumlama gibi çok yönlü becerileri ölçmeye elverişli ama fazla zaman harcama, soru ile doğrudan ilgisi olmayan cevaplarla karşılaşma ve sübjektifliğe açık olma gibi dezavantajları mevcut Esse (Kompozisyon) Tipi Testlerdir.

Türkçe dersi düşünüldüğünde genel amaç “okuduğunu, dinlediğini, gözlemlediğini sözlü ve yazılı olarak anlatabilme” becerisini kazandırmak olduğundan esse tipi testlerin daha yararlı olabileceği kabul edilmektedir. Çünkü Türkçe dersinde amaç bilgi verme değil ana dili ile ilgili becerileri kazandırmaktır. Ancak sayıları binlerle ifade edilen ve Türkiye çapında uygulanan sınavlarda bu tip bir ölçmenin uygulamaya geçirilmesinin ne kadar zor bir işlem olduğu görülecektir. Bu nedenle esse tipi testlere öncelikle ders ve çalışma kitaplarında yer verilmesi ve kademeli olarak genel sınavlara yayılmalıdır.

Eğitimde, hedeflere kısa sürede ulaşmada, öğrenmenin kalıcı olmasında araç ve gereçlerin önemli rolü vardır. Bu nedenle öğretmenlerin, çeşitli öğretim materyallerinden yararlanmaları, sınıf içinde çoklu ortam oluşturmaları gerekmektedir (Demirel, 2000: 129). Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ilişkin bilgiyi planlı, düzenli ve aşamalı bir şekilde içerdiği için, geliştirilen diğer modern ders araç-gereçlerine rağmen hâlihazırda öğretmen ve öğrencilerin temel başvuru kaynağı, vazgeçilemeyen ders aracı olma özelliğini korumaktadır.

Türkiye genelinde günümüzde dahi “yaygın olarak kullanılan hatta birçok durumlarda tek öğretim materyali ders kitapları”dır (Yanpar - Yıldırım, 1999: 53). Öğretme ve öğrenme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğrenebileceğini ve öğretmenlerin ise neler

öğreteceğini önemli ölçüde belirleyen temel kaynak durumundaki ders kitapları, hem formal hem de informal eğitim etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde önemli etkilere sahiptir. Okul programının amaçlarının gerçekleşmesinde de ders kitapları önemli bir rol üstlenirler (Tertemiz vd, 2001: 1). Öğretim sırasında, öğrencilerin neleri öğreneceği ve öğretmenlerin neleri öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen ders kitapları, sınıf içi öğrenme etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir (Kılıç ve Seven, 2002: 19). Okulda yapılan öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanılan eğitim araçları arasında yer alan ders kitapları tamamlayıcı öğretim materyalleri olarak öğretimde, öğretmenin en önemli yardımcısıdır. “Öğretmenlerin ve yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir araç” olarak (Çalık, 2001: 1). Ders kitapları, aynı zamanda dolaylı olarak öğrencilerin bilimsel ve sanatsal düzeyini yükseltir, onları çağdaş eğitim düzeyine ulaştırır. “Bilimsel düzeyin yükseltilmesi bireyi çözümlayici, toplumu ise esnek ve gelişmelere açık duruma getirir. Sanatsal düzeyin yükseltilmesi bireye ve topluma yaratıcı, hoşgörülü, çağdaş olma olanağı verir” (Kula, 1988: 101).

2005-2006 öğretim yılında yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak yeniden düzenlenen Türkçe programlarıyla birlikte ders kitapları büyük bir değişime uğramıştır. Yeni programla beraber en çok değişim gösteren unsurun ders kitapları olduğu söylenebilir. (Durukan, 2009: 84). Programla birlikte kullanıma sunulan ve bütün derslerde görülen üçlü kitap modeli Türkçe derslerinde de öğrencilere ve öğretmenlere yönelik olarak şu şekilde sunulmuştur: 1.Ders kitabı, 2. Öğrenci çalışma kitabı, 3.Öğretmen kılavuz kitabı. Üçlü kitap modelinde Türkçe ders kitaplarında sadece metinler yer almamaktadır. Bu metinlere ilişkin örnekler, alıştırmalar ve etkinlikler bulunmaktadır. Metinlerin nasıl işleneceği, etkinliklerin nasıl yapılacağı, öğrencilere hangi soruların yöneltileceği öğretmen kılavuz kitabında yer almaktadır.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili olarak hazırlanmış öğrenci çalışma kitaplarında yer alan sorular, öğrencilerin okudukları metni anlamalarına, yorumlamalarına, anlam ilişkileri kurmalarına, ana düşünce ve yardımcı düşünceleri çıkarmalarına, bakış açısını tespit etmesine yönelik olmalıdır. “Anlam, sıralama, ilişki kurma, sınıflandırma, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirme.” (MEB, 2006: 4) ikinci kademe Türkçe dersi öğretim programının genel amaçlarındandır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmamızdaki amaç, 6., 7., 8. Sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinler ile çalışma kitaplarındaki etkinliklerin SBS sınavlarında hazırlanan sorularla ne denli örtüştüğünü ortaya koymaktır. Bu nedenle araştırmamız MEB Yayınları, Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları 6., 7., 8. sınıflarla sınırlandırılmıştır. Ayrıca; incelenen ders kitaplarının, yüzdelik değerlerine göre; soru dağılımları ve sorularının bilişsel basamaklara göre dağılımları arasında bir farklılık var mıdır? ve sınıflara göre MEB yayınları Türkçe ders kitaplarındaki soruların yüzdelik değerleri açısından; kendi aralarındaki dağılımları ve kendi aralarında bilişsel basamaklara göre dağılımları arasında bir farklılık var mıdır? sorularına cevap aramayı hedeflemiştir.

Araştırmanın Sayıtları

1. SBS sınavlarıyla ders kitaplarındaki soruların taksonomik açıdan karşılaştırılmasının araştırma kapsamındaki alt problemleri ortaya çıkarabileceği varsayılmıştır.
2. Çok Aşamalı Örneklem (Multiple- Stage Sampling) Yöntemiyle belirlenen örneklerin, Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarıyla örtüştüğü varsayılmıştır.
3. Öğrencilerin Türkçe dersinde aldığı notların SBS sınavında aldığı puanlarla karşılaştırıldığında Türkçe ders kitaplarının SBS’ ye hazırlık aşamasında yetersiz olduğu varsayılmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırmanın ilk aşamasında; milli eğitimin yapısından hareketle SBS sınav sistemi; SBS soruları ve ders kitaplarındaki soruların sınıflandırılmasında temel alınan Bloom taksonomisi ve taksonomik yaklaşımlardır. Burada öncelikle 2561 nolu Tebliğler Dergisi’nden elde edilen bilgiler ışığında incelenen ders kitaplarındaki sorular ve SBS soruları Bloom taksonomisine bağlı olarak taranmıştır.

Zihinsel becerileri sınıflayan Bloom ve arkadaşlarının bilişsel alanla ilgili olarak yaptıkları sınıflama, Türkçe öğretiminde, anlama ve anlatma etkinlikleri esnasında, bir ders aracı olarak kullanılan metinlerin incelenmesinde birinci derecede önemlidir. Çünkü Türkçe dersinde amaç, bir yandan okuma,

yazma ve konuşma gibi psiko-motor becerileri geliştirmek, diğer yandan ders kitaplarında yer alan metinler vasıtasıyla çocukların düşünme gücünü, duygu, değer ve davranışlarının gelişmesine katkı sağlamaktır (AŞICI, 1998: 426). Bloom tarafından geliştirilen Tam Öğrenme Kuramı da toplu öğretimde (sınıf öğretiminde) uygun koşullar sağlandığında, öğrencilerin büyük bir kısmının, okulların öğretme amacını güttükleri tüm yeni davranışları öğrenebileceği anlayışı üzerine temellenir (Sever, 2000: 29). MEB bu temellere dayalı bir eğitim öğretim gerçekleştirme hedeflemiştir.

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin ve Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerin SBS Türkçe Sorularıyla Olan Örtüşürlüğünün İncelenmesi

Türkçe programı soyut anlamda hangi ulusal ve evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılacağını tek tek belirlemiştir. Bunlar sadece “genel amaçlar” başlığı altında ifade edilmiş ve ayrıntılara girilmemiştir. Dolayısıyla Türkçe programının bu genel amaçlarının gerçekleştirilmesi biraz da serbest bir anlamda ve rastlantısal bir şekilde, okuma parçalarında işlenecek değer yargılarına bırakılmıştır. Türkçe programı ile belirlenen öğrenme modeli öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin hangi çalışmalarla gerçekleştirileceğinin tespitidir. Ana diliyle ilgili olarak yapılabilecek bütün çalışmalar için başlıca iki temel davranış hedefi belirlenmiştir: 1- Anlama, 2- Anlatma.

Türkçe dersi etkinlikleri “dinleme”- “okuma” ve “konuşma” -“yazma” olmak üzere ikiye ayrılmış, başlıca dört temel çalışma tarzı olarak düşünmek gerekir. Türkçe öğretiminde anlatabilmenin yolu anlamadan geçmektedir. Anlam ise bir dizi dinleme ve okumayı hatta izleyip gözlem yapmayı gerektirmektedir. Ancak bu işlemlerin sonunda anlatabilme gerçekleşir. Önce kavrama takiben üretme becerileri (konuşma ve yazma) gelişir. Türkçe programı bu dört değişik çalışma biçimini ardışıklığa dikkat ederek farklı sınıflarda ve farklı devrelerde farklı tekniklerle uygulamaya yönelik bir çalışma perspektifindedir.

Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi

Eğitim ve öğretimde çeşitli kaynak kitaplar kullanılmasına rağmen ders kitapları ilk sırada yer almaktadır. Bu sebeple bir kitabın ders kitabı olarak seçilip okullarda okutulabilmesi için ilgili dersin programıyla örtüşmesi gerekir. Buna bağlı olarak o dersin programıyla ilgili hedef ve davranışların gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri uygulamaya uygun bir şekilde hazırlanmalıdır. Uygulamalarda çoğu zaman öğretim yönteminin ve hatta öğretim ortamının ders kitapları ölçü alınarak hazırlanması, ders kitaplarının önemini daha da arttırmıştır.

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 13.04.2007 tarih ve 43 sayılı kararı ile; İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kararı ile 2007-2008 öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle; İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 14.02.2008 tarih ve 100 sayılı kararı ile 2008-2009 öğretim yılından itibaren ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

Bu kitaplar üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde iç kapak, İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, İçindekiler ve Organizasyon Şemasıdır. İkinci bölümde temalar ve temalarla ilgili metinler bulunmaktadır. Son bölümde Kaynakça, Görsel Kaynakça ve Türk Dünyası Haritası yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmada İncelenen Türkçe Ders Kitapları, Yazarları, Yayın Evleri, Yayın Yeri- Yılları, Etkinlik Sayıları ve Tema Ölçme Değerlendirme Soruları

SIRA	Kitabın Adı	Yazarları	Yayın Evi	Yayın Yeri -Yılı	Kitaptaki Metin Sayısı	Kitaptaki Etkinlik Sayısı	Tema İle İlgili Soru Sayısı
1	İlköğretim Türkçe 6. Sınıf ÇK.	A. Kapulu S.D. Okuyucu/ Ş. Kaplan/ A. Karaca	Koza Yayınları	Ankara, 2007	24	199	68
2	İlköğretim Türkçe 7. Sınıf ÇK.	YDoçDr.B. Yangın Dr. A. Çelepoğlu Dr. F. Türkyılmaz	Pasifik Yayınları	Ankara, 2009	23	211	67
3	İlköğretim Türkçe 8. Sınıf ÇK	Y. Ceyhan S. Ceyhan	Pasifik Yayınları	Ankara, 2009	25	176	79
TOPLAM					72	586	214

Tablo 1’de görüldüğü gibi örnek olarak alınan Koza ve Pasifik Yayınlarına ait toplam 3 kitap, 72 metin, 558 etkinlik, 214 tema değerlendirme soruları Bloom’un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmiştir.

Tablo 2: İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Anlatım Türlerine Göre Metinlerin Dağılım Tablosu

Anlatım Biçimlerine Göre Metin Çeşitleri	Metin Sayısı
Coşku ve Heyecan Dile Getiren Metinler (şiir)	4
Anlatmaya Bağlı Metinler (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal)	12
Göstermeye Bağlı Metinler (tiyatro)	2
Toplam	18

Tablo 2’de görüldüğü üzere 6. sınıf Türkçe ders kitabında seviyeye uygun bir şekilde; coşku ve heyecan dile getiren metinlere (şiir), anlatmaya bağlı metinlere (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal), göstermeye bağlı metinlere (tiyatro) yer verilmiştir.

Tablo 3: İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Anlatım Türlerine Göre Metinlerin Dağılım Tablosu

Anlatım Biçimlerine Göre Metin Çeşitleri	Metin Sayısı
Coşku ve Heyecan Dile Getiren Metinler (şiir)	5
Anlatmaya Bağlı Metinler (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal)	19
Göstermeye Bağlı Metinler (tiyatro)	-
Toplam	24

Tablo 3’te görüldüğü gibi 7. sınıf Türkçe ders kitabında coşku ve heyecan dile getiren metinlere (şiir), ve anlatmaya bağlı metinlere (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal) yer verilirken, göstermeye bağlı metinlere (tiyatro) yer verilmemiştir.

Tablo 4: İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Anlatım Türlerine Göre Metinlerin Dağılım Tablosu

Anlatım Biçimlerine Göre Metin Çeşitleri	Metin Sayısı
Coşku ve Heyecan Dile Getiren Metinler (şiir)	5
Anlatmaya Bağlı Metinler (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal)	18
Göstermeye Bağlı Metinler (tiyatro)	-
Toplam	23

Tablo 4’te görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabında coşku ve heyecan dile getiren metinlere (şiir), ve anlatmaya bağlı metinlere (hikâye, biyografi, anı, mektup, masal) yer verilirken, göstermeye bağlı metinlere (tiyatro) yer verilmemiştir.

Türkçe dersi kendi içinde bir bütünlük taşır. Uygulamada kolaylık olsun diye okuma, anlama, anlatım, dil bilgisi ve yazım gibi bölümlere ayrılmış görünen etkinlikler arasında sıkı bir bağlantı bulunmalı ve etkinliklere birbirini tamamlayıcı birer Öge olarak bakılmalıdır (Cemiloğlu, 2001:25). Dilin başarılı bir şekilde kullanılmasının bilgi öğrenmeden daha çok dile ilgili pratiklere bağlı olduğu da bir gerçektir. Bu pratikler, Türkçe kitabında yer alan parçalar üzerinde uygulanacak çok yönlü çalışmalarla işlevlik kazanacak ve aynı anda bu çalışmalara katılan öğretmenin örneklilik etmesi de söz konusu olacaktır. Öğrenci çalışma kitapları da öğrenci ve öğretmene daha çok değerlendirme imkânı verebilir. Ünite ve konuların sonunda, belirlenen hedef ve davranışların kazandırılmasında öğretimin başarılı bir şekilde yürütülmesine yardımcı olur. Aşağıda örnekleme olarak alınan çalışma kitaplarıyla ilgili değerlendirmeler tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 5: İlköğretim 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabının Değerlendirilmesi

Öğrenme Alanı	Kazanım Sayıları
Anlama (Okuma, Dinleme /İzleme)	100
Anlatım (Yazma/Konuşma)	46
Dil bilgisi	53
Toplam	199

Tablo 5’te görüldüğü üzere İlköğretim 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabında ağırlık anlamaya daha sonra dil bilgisi becerilerini kazandırmaya akabinde de anlatıma yönelik uygulamalara yer verilmiştir.

Tablo 6: İlköğretim 7. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabının Değerlendirilmesi

Öğrenme Alanı	Kazanım Sayıları
Anlama (Okuma, Dinleme/İzleme)	91
Anlatım (Yazma/Konuşma)	78
Dilbilgisi	43
Toplam	212

Tablo 6'da görüldüğü üzere İlköğretim 7. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabında öncelik anlamaya daha sonra anlatmaya dönüktür. Dil bilgisi uygulamaları da önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 7: İlköğretim 8. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabının Değerlendirilmesi

Öğrenme Alanı	Kazanım Sayıları
Anlama (Okuma, Dinleme/İzleme)	68
Anlatım (Yazma/Konuşma)	49
Dilbilgisi	59
Toplam	176

Tablo 7'de görüldüğü üzere İlköğretim 8. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabında öncelik anlamaya daha sonra dil bilgisine dönüktür. Anlatım becerisi de önemli bir yer tutmaktadır.

SBS Sorularının Değerlendirilmesi: Ana dili öğretiminin bütün aşamaları için saptanan amaçlar, genel olarak bireylerde anlama ve anlatım ile ilgili dilsel beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasıdır. Tablo 8 ve 9'da 2009 yılına ait SBS Türkçe Soruları A Kitapçığı yer almaktadır. Tablolarda sorularla ilgili kazanımlar belirtilmiştir. 2008 yılına ait 6. ve 7. sınıfların SBS Türkçe sorularının ve bu sorulara ait kazanımların tablosu bu soruların devamında gösterilmiştir.

Tablo 8: 2008 6. Sınıf Seviye Belirleme Sınavı Soruları A Kitapçığı Kazanımları

SORU	Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım
1	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	20
2	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	1
3	Dil Bilgisi	Sık kullanılan edat, bağlaçlarla işlevine uygun cümleler kurar.	10
4	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	22
5	Okuma	Görsel iletileri algılama	1
6	Okuma	Görsel iletileri algılama	1
7	Dil Bilgisi	Kelimeleri anlam bakımından ilişkilendirme	1
8	Okuma	Okuduğu metni anlama ve değerlendirme	10-11
9	Okuma	Görsel iletileri algılama	1
10	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	24
11	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	4
12	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	10
13	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	11
14	Okuma	Okuduğu metni anlama ve yorumlama	4
15	Okuma	Okuduğu metni anlama ve yorumlama	4
16	Okuma	Kelimeleri anlam bakımından ilişkilendirme	1
17	Okuma	Okuduğu metni anlama ve yorumlama	25
18	Dil Bilgisi	Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama	12
19	Dil Bilgisi	Türkçenin ses özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları uygulama	4

Tablo 8 incelendiğinde 2008 6. Sınıf Seviye Belirleme Sınavında öğrencilerin okuduğu metni anlama, çözümleme ve yorumlamalarına yönelik sorulara ağırlık verildiğini görmekteyiz. Aynı tablodan Türkçenin gramer yapısına yönelik sorulara ise asgari düzeyde yer verildiği sonucu çıkmakta.

Tablo 9: 2008 7. Sınıf Seviye Belirleme Sınavı Soruları A Kitapçığı Kazanımları

SORU	Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım
1	Dil Bilgisi	Kelimeleri anlam bakımından ilişkilendirme	1
2	Dinleme	Dinlediklerini değerlendirme	6
3	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	20
4	Dil Bilgisi	Kelimelerin ve kelime gruplarının anlam özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları uygulama	1
5	Okuma	Görsel iletileri algılama	1
6	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	11
7	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	6

8	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	4
9	Okuma	Görsel iletileri algılama	1
10	Okuma	Okuduğu metni değerlendirme	11
11	Dinleme/ İzleme	İzlediklerini değerlendirme	11
12	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	24
13	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	21
14	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	12
15	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	29
16	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	10
17	Okuma	Okuduğu metni anlama ve çözümleme	10
18	Dil Bilgisi	Kelimeleri anlam bakımından ilişkilendirme	5
19	Dil Bilgisi	Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama	1-2
20	Dil Bilgisi	Cümle ile ilgili bilgi ve kuralları uygulama	3
21	Dil Bilgisi	Kelime türleri ile ilgili bilgi ve kuralları koruyabilme	12

Tablo 9 incelendiğinde 2008 7. Sınıf Seviye Belirleme Sınavında okuduğu metni anlama ve çözümlemenin yanı sıra 6. sınıf sorularına göre Türkçenin grameriyle ilgili sorulara daha fazla yer verildiği görülmektedir.

Örneklem olarak seçilen ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler ve Tema Sonu Ölçme Değerlendirme sorularını incelediğimizde etkinliklerin ve soruların öğrencilere verilmeye çalışılan kazanımlara yönelik hazırlanmış olduğu görülmüştür. Tema sonunda değerlendirme çalışmaları da öğrencilerin kendilerini kontrol etmelerini sağlayıcı nitelikte hazırlandığı görülmüştür. Öğrencilerin seçilen temalarda neler öğrenmesi gerektiği tema sonundaki değerlendirme ölçeklerinde vurgulanmış ve bu kazanımlara ne ölçüde ulaşıldığı sorgulanmıştır.

SBS’de çıkan Türkçe sorularının öğrenci Çalışma Kitaplarında bulunan etkinliklerin hangileri ile örtüştüğü gösteren tablolar ise şu şekilde hazırlanmıştır. Birinci sütunda sorular, ikinci sütunda bu sorunun örtüştüğü etkinliğin/etkinliklerin sayfa numarası, üçüncü sütunda bu etkinliğin/etkinliklerin numaraları sırasıyla verilmiştir.

Tablo 10: 2008 SBS 6. Sınıf Soruları İle İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı Arasındaki Örtüşmeler

SORU NUMARASI	ÇALIŞMA KİTABI	
	SAYFA NUMARASI	ETKİNLİK SAYISI
1	98	5
	158	1-2-3-4-5
2	96	2
	63	7
3	173	Tema sorular 13.soru
	18	4
4	165	2
5	135	1
6	165	1
8	18	4
	23	3
	29	3
	48	6
9	55	5
	34	1
10	31	6
11	125	5
12	18	4
	23	3
	29	3
	48	6
13	158	5
14	158	5
15	18	4
	23	3
16	90	7
17	18	4
	23	3
	29	3
	48	6
18	27	9
	33	9
	35	Tema ve değerlendirme
19	22	7

Tablo incelendiğinde 2008 SBS 6. sınıf soruları ile ilköğretim Türkçe Çalışma Kitabı arasındaki örtüşmenin yeterli düzeyde olduğu görülecektir.

Tablo 11: 2009 SBS 6. Sınıf Soruları İle İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı Arasındaki Örtüşmeler

SORU NUMARASI	ÇALIŞMA KİTABI	
	SAYFA NUMARASI	ETKİNLİK SAYISI
1	53	2
	80	2
2	18	4
3	81	4
4	20	7
	26	7
5	18	4
6	111	7
	117	8
7	116	7
8	110	5
9	138	4
10	29	3
	75	2
11	116	7
12	122	1
13	81	4
14	125	5
15	177	Çalışma Kâğıdı
	126	6
16	116	7
17	61	5
18	92	Tema ve değerlendirme
19	18	4

Tablo 11 incelendiğinde 2009 SBS 6. sınıf soruları ile ilköğretim Türkçe Çalışma Kitabı arasındaki örtüşmenin yeterli düzeyde olduğu görülecektir.

Tablo 12: 2008 SBS 7. Sınıf Soruları İle İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı Arasındaki Örtüşmeler

SORU NUMARASI	ÇALIŞMA KİTABI	
	SAYFA NUMARASI	ETKİNLİK SAYISI
1	51	1
2	10	2
3	160	3
4	21	1
5	30	2
6	15	3-4
7	16	3
8	17	4
9	102	1
10	91	Tema ve değerlendirme
11	91	Tema ve değerlendirme/1.soru
12	118	5
13	135	5
	127	4
14	127	4
	135	5
15	127	4
	135	5
16	17	4
17	17	4
18	140	1
19	114	9
	119	8

Tablo 12 incelendiğinde 2008 SBS 7. sınıf soruları ile ilköğretim Türkçe Çalışma Kitabı arasındaki örtüşmenin yeterli düzeyde olduğu görülecektir.

Tablo 13: 2009 SBS 7. Sınıf Soruları İle İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı Arasındaki Örtüşmeler

SORU NUMARASI	ÇALIŞMA KİTABI	
	SAYFA NUMARASI	ETKİNLİK SAYISI
1	15	2
	66	2
	104	3
2	9	2
	17	4
	24	5
3	22	3
	45	2
	95	2
	141	3
	149	5
	163	7
4	27	13
	28	13
5	10	Tema ve değerlendirme/9. Soru
6	10	6
	17	4
	24	2
	30	3
	36	4
	41	3
	62	3
	7	56
7	111	5
	8	91
8	122	2
	9	109
9	111	5
	128	5
	141	5
	10	58
11	43	6
12	17	4
	24	5
	143	6
13	160	3
14	76	7
15	127	3
16	17	4
	24	5
	143	6
	70	2
17	17	4
	24	5
	30	2
	143	6
18	89	9
19	127	4
	135	5
20	17	4
	24	5
	30	2
	143	6
21	27	11
	52	2
	84	2

Tablo 13 incelendiğinde 2009 SBS 7. sınıf soruları ile ilköğretim Türkçe Çalışma Kitabı arasındaki örtüşme düzeyinin yeterli olduğu görülecektir.

Tablo 14: 2009 SBS 8. Sınıf Soruları İle İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı Arasındaki Örtüşmeler

SORU NUMARASI	ÇALIŞMA KİTABI	
	SAYFA NUMARASI	ETKİNLİK SAYISI
1	15	1
2	164	Tema ve değerlendirme/11. Soru
	22	3
3	167	3
4	24	6
5	114	5
6	74	10
	93	3
	108	15
	133	8
	140	8
7	16	3
	31	3
	42	2
	105	Tema ve değerlendirme
	113	4
	130	5
	144	3
8	84	Yazma Kuralları
	95	5
9	103	4
10	23	4
	68	4
11	95	5
	136	Tema değerlendirme formu
12	16	3
	31	3
	42	2
	105	Tema ve değerlendirme
	113	4
	130	5
	144	3
13	17	5
	22	3
14	69	5
	70	6
15	16	3
	31	3
	42	2
	105	Tema ve değerlendirme
	113	4
	130	5
	144	3
16	16	Tema sonundaki metne ait sorular
17	47	1
	69	5
18	47	1
	95	5
19	23	4
20	178	4
	179	5
	184	8
	185	9
101	7	6
115	7	6
120	7	
94	4	
16	3	
31	3	
42	2	
105	Tema ve değerlendirme	

	113	4
	130	5

Tablo 14 incelendiğinde 2009 SBS 8. sınıf soruları ile ilköğretim Türkçe Çalışma Kitabı arasındaki örtüşmenin yeterli düzeyde olduğu görülecektir.

SBS’de çıkan Türkçe soruları da öğrencilerin kazanımlarına yönelik hazırlanmıştır. Alt düzey sorular yanında üst düzey sorular da sorularak bilginin önemi ortaya çıkarılmıştır. Tablo 10, 11, 12, 13 ve 14’te SBS sorularıyla Türkçe öğrenci kitaplarındaki etkinlikler ve tema sonu ölçme ve değerlendirme soruları verilmiştir. Öğrenci dikkatli ve isteyerek, öğretmen de kazanımları dayalı öğretim uyguladığında sınav korkulan değil başarıya götüren bir yol olarak karşımıza çıkar. Ayrıca eğitim-öğretim yılı başında tüm öğretmenlerimizin hazırladığı yıllık planlardaki kazanımların incelenmesi sonucunda da SBS sorularıyla örtüşürlük tespit edilmiştir. SBS Türkçe soruları kitap okuma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin yani okuduğunu anlayabilen öğrencilerin lehine olduğu da görülmüştür.

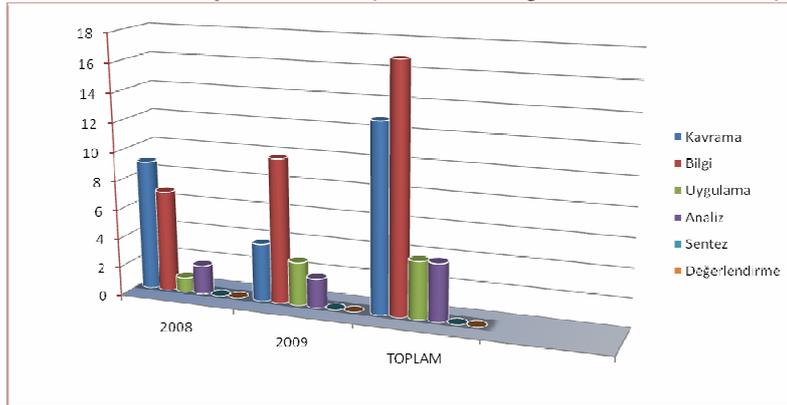
Türkçe Ders Kitapları Ve Çalışma Kitaplarıyla SBS Sorularının Bilişsel Alanda Dağılımı İle İlgili Bulgular

“Koza” ve “Pasifik” yayınlarına ait ders ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler, tema sonu ölçme değerlendirme soruları ile 2008-2009 yıllarına ait SBS Türkçe soruları hem kendi aralarındaki soru dağılımları açısından hem de bilişsel basamaklara göre soru dağılımları açısından yüzdeler, istatistiksel teknikler kullanılarak tablo ve grafiklere dönüştürerek şu şekilde yorumlayabiliriz.

Tablo 15: 2008–2009 SBS 6. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Dağılımı

SENE	BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARI						
	Analiz	Kavrama	Bilgi	Uygulama	Sentez	Değerlendirme	Toplam
2008	2	9	7	1	0	0	19
2009	2	4	10	3	0	0	19
Toplam	4	13	17	4	0	0	38

Grafik 15. 1: 2008–2009 SBS 6. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Yüzdeler Karşılaştırma Grafiği

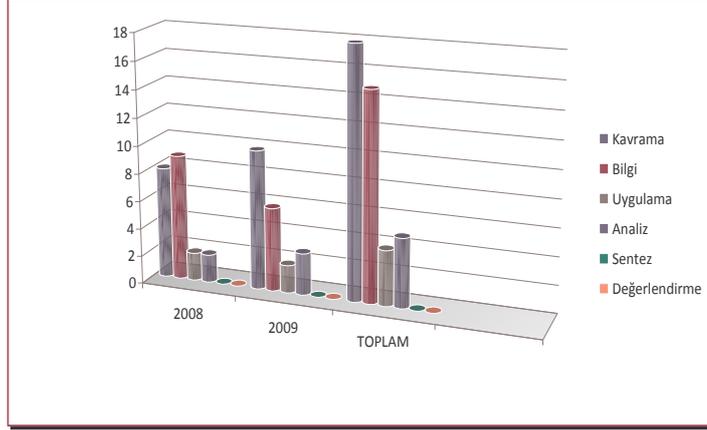

Koza Yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında 24 konu öğrenci ders kitabında 6 tema 199 etkinlik 71 ölçme ve değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Etkinlikler ve tema sonu ölçme değerlendirme soruları incelendiğinde Bloom taksonomisine göre kitabın tamamında bilgiye ait 71 etkinlik, kavrama ait 62 etkinlik, uygulamaya ait 37 etkinlik, analize ait 10 etkinlik, senteze ait 8 etkinlik, değerlendirmeye ait 11 etkinlik olduğu görülmüştür. Tema sonu ölçme değerlendirmelerde 71 soru bulunmaktadır. Bu sorular incelendiğinde 35’i bilgiye, 19’u kavramaya, 10’u uygulamaya, 4’ü analize, 2’si senteze, 1’i değerlendirmeye ait olduğu görülmüştür.

Tablo 16: 2008–2009 SBS 7. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Dağılımı

SENE	BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARI						
	Analiz	Kavrama	Bilgi	Uygulama	Sentez	Değerlendirme	Toplam
2008	2	8	9	2	0	0	21
2009	3	10	6	2	0	0	21
Toplam	5	18	15	4	0	0	42

Grafik 16. 1: 2008–2009 SBS 7. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Yüzdeler Karşılaştırma Grafiği

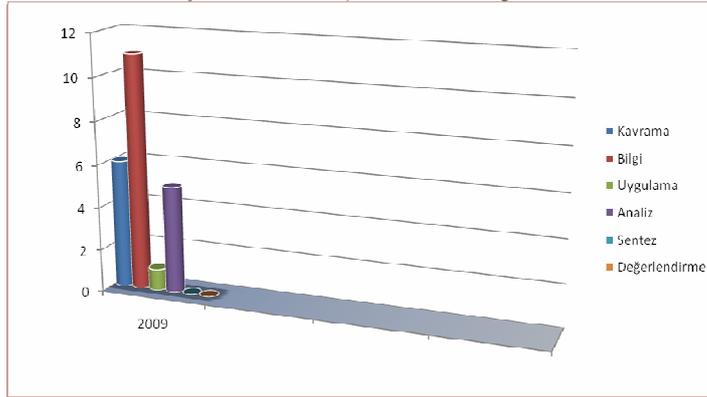

Pasifik Yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında 24 konu öğrenci ders kitabında 6 tema 212 etkinlik 29 ölçme ve değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Etkinlikler ve tema sonu ölçme değerlendirme soruları incelendiğinde Bloom taksonomisine göre kitabın tamamında bilgiye ait 45 etkinlik, kavrama ait 95 etkinlik, uygulamaya ait 22 etkinlik, analize ait 5 etkinlik, senteze ait 12 etkinlik, değerlendirmeye ait 33 etkinlik olduğu görülmüştür. Tema sonu ölçme değerlendirmelerde 30 soru bulunmaktadır. Bu sorular incelendiğinde 13'ü bilgiye, 11'i kavramaya, 3'ü uygulamaya, 3'ü senteze ait olduğu görülmüştür.

Tablo 17: 2009 SBS 8. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Dağılımı

SENE	BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARI						
	Analiz	Kavrama	Bilgi	Uygulama	Sentez	Değerlendirme	Toplam
2009	5	6	11	1	0	0	23

Grafik 17. 1: 2009 SBS 8. Sınıf Türkçe Sorularının Bilişsel Alan Soru Değerlerine Göre Yüzdeler Karşılaştırma Grafiği

Pasifik Yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında 25 konu öğrenci ders kitabında 6 tema 178 etkinlik 79 ölçme ve değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Etkinlikler ve tema sonu ölçme değerlendirme soruları incelendiğinde Bloom taksonomisine göre kitabın tamamında bilgiye ait 69 etkinlik, kavrama ait 61 etkinlik, uygulamaya ait 31 etkinlik, analize ait 8 etkinlik, senteze ait 9 etkinlik olduğu görülmüştür. Tema sonu ölçme değerlendirmelerde 79 soru bulunmaktadır. Bu sorular incelendiğinde 33'ü bilgiye, 34'ü kavramaya, 5'i uygulamaya, 6'sı analize, 1 değerlendirmeye ait olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki veriler örneklem olarak alınan Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının bilişsel alanla ilgili kazanımları verebilecek nitelikte hazırlanmış olduğunu göstermektedir. SBS sorularının da öğrencilerin kazanımlarına göre hazırlandığı görülmektedir. Yüksek düzeyli sorular içine giren sentez, test tekniğine uygun olmadığından -değerlendirmenin optik okuyucu tarafından yapılması-bilişsel alandaki diğer sorulara yoğunluk verildiği görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Ana dili öğretiminin bireylere; doğru, açık ve etkili bir iletişimi gerçekleştirebilecek dilsel becerileri kazandırma; onların düşünme güçlerini geliştirme, yetkinleştirme ve toplumsallaştırma süreçlerine katkıda bulunma gibi temel amaçları vardır. Bu amaçlar, ana dili duyarlılığı ve bilinci yeterince gelişmiş bireylere, yurt ve dünya gerçeklerine adanmaları ile kavratma ve değerlendirme becerileri kazandırma gibi temel amaçlarla birleşir. Ana dili öğretiminin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı bilgi ve beceriler öğretim kademelerine göre büyük bir ayrılık göstermez; birbirleriyle örtüşür. Amaçlar, öğretimin her aşamasında öğrencinin düzey, yetenek, ilgi ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak çeşitlenir.

Ana dili öğretiminin öğrencilerde dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi becerileri geliştirmeye dönük etkinlikler bütünü olması, ana dili dersinin de bir bilgi dersi olmaktan çok bir beceri ve alışkanlık kazandırma dersi olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Bu gerçek, eğitim kademelerine göre hazırlanacak Türkçe öğretim programlarının da böyle bir öğretme ve öğrenme ortamına imkân verecek biçimde düzenlenmesi ve uygulanmasını gerekli kılar. Programın hedef ve davranışlarının gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri uygulamaya uygun ders kitapları birçok aracın işlevini yerine getirme durumunda olan bir araçtır.

1. Bu çalışmanın sonucunda, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kurul kararıyla 2007–2008 öğretim yılından beş yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen Koza Yayınlarına ait 6. Sınıf Türkçe ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikleri ve tema sonu ölçme ve değerlendirme soruları anlama, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi kazanımlarını kavratacak nitelikte hazırlandığı tespit edilmiştir. Tema sonunda verilen değerlendirme ölçekleri öğrencinin o konuda hangi kazanımları alması gerektiği hususunda bilgilendirmektedir. Bu ölçekler sayesinde öğrenci kazanımlarını ne ölçüde elde ettiğini kontrol etmektedir. Öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler kazanımları pekiştirecek nitelikte hazırlanmıştır. İlk temalardaki kazanımlar diğer temalarda bazı etkinlikler ile hatırlanmakta, bu hatırlatmalardan sonra da kazanımlara bağlı olarak bilginin düzeyi artırılmaktadır. Örneğin öğrenci çalışma kitabındaki sayfa 15'te bulunan 9. etkinlikte kelimelerin kök ve eklerini belirlemek üzerinde hazırlanmış onu takip eden diğer konunun 3. etkinliğinde bu köklerin ve eklerin türleri kavratılmaya çalışılmıştır. Sayfa 32'deki 7. etkinlikte ise bu eklerin cümleye kazandırdıkları anlam üzerinde durularak kazanımın kalıcı olması hedeflenmiştir. Ders kitaplarındaki görseller metinlere uygun hazırlanmıştır. Metne başlamadan önce öğrenciler metnin görsellerinden içerik ile ilgili yorumlar yapabilir niteliktedir. Tema sonundaki ölçme ve değerlendirme soruları temada elde edilen kazanımların ne ölçüde öğrenildiğini belirleyecek şekilde düzenlenmiştir.

2. MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kurul kararıyla 2007–2008 öğretim yılından beş yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen Pasifik Yayınları'na ait 7. Sınıf Türkçe ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler ve tema sonu ölçme ve değerlendirme soruları anlama, dinleme/ izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi kazanımlarını kavratacak niteliktedir. Kazanımlar söz varlığını zenginleştirmek amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Örneğin “Dilimizi Tanıyalım” başlığı altındaki kazanımlar alt düzey bilgilerden üst düzey bilgilere göre sınıflanmıştır. Bir temada kavratılmaya çalışılan diğer temalarda çeşitli etkinliklerle pekiştirilmiştir. Böylece bilginin kalıcılığı sağlanmıştır. Öğrenci çalışma kitabı 13. sayfadaki “Dilimiz Tanıyalım” başlığı altındaki 7. etkinlikte anlam özelliklerine göre fiiller; sayfa 20'de 13. etkinlikte fiil kipleri; sayfa 27'de 11. etkinlikte bildirme ve dilek kipleri işlenmiş, diğer temalardaki etkinliklerle bilgi pekiştirilip yeni bilgiler kazandırma amaçlanmıştır. “Yazalım” başlığı altındaki etkinlikler de her yeni bilgiyi pekiştirir niteliktedir. Bir başka örnek olarak; sayfa 18 ve 19'daki 8., 9., 10. etkinliklerde sayıların yazımı ile ilgili bilgilere sayfa 42'de virgülün, sayfa 54'te iki noktanın sayfa 59'da üç noktanın, yay ayracın kullanımı ile ilgili bilgiler ve diğer noktalama işaretleri ile ilgili etkinlikler sırasıyla verilmesi gösterilebilir. Tema sonundaki ölçme ve değerlendirme soruları temada verilerek istenen kazanımlara göre hazırlanmıştır. Örneğin sayfa 62'deki sorular incelendiğinde altı sorudan birinin “Dilimizi Öğreniyoruz” kazanımındaki etkinliklere uygun olduğu, üç sorunun “Yazalım” etkinliğine bağlı hazırlandığı, iki sorunun da “Söz varlığını geliştirmek” etkinliğine bağlı olarak hazırlandığı görülmüştür. Bilgilerin pekiştirilmesi ve kazanımlara ne ölçüde ulaşıldığının

belirlenmesi diğer etkinliklerde de devam etmiştir. Ders kitaplarındaki görsel unsurlar kazanımları kavratmaya hazırlık niteliğindedir. Görseller, konuyu içeriği hakkında bilgi verecek şekilde hazırlanmıştır. Böylece öğrencilerde izlediğini anlama ve yorumlama yeteneği geliştirilmektedir.

3. MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14.02.2008 tarih ve 100 sayılı kurul kararıyla 2008–2009 öğretim yılından beş yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen Pasifik Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler ve tema sonu ölçme ve değerlendirme soruları anlama, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi kazanımlarını kavratacak nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler bilgileri pekiştirecek niteliktedir. Etkinlikler alt düzeydeki bilgilerden üst düzeydeki bilgilere doğrudur. Örneğin sayfa 19'da 7. etkinlikte fiilimsiler ile ilgili bilgiler verilmiş, sayfa 27'de 11. etkinlikte fiilimsilerin cümlelerde tanınıp sınıflandırılması yapılmıştır. Diğer temalardaki etkinliklerde öğrenilen bilgiler pekiştirilmektedir. Öğrenci çalışma kitabındaki tema sonunda bulunan değerlendirme soruları öğrencinin o temayı ne kadar öğrendiğini ölçmek için önemlidir. Öğrenci ders kitaplarındaki görseller de metinlerle ilgili hazırlanmıştır. Metni okumadan öğrenciler metnin içeriği hakkında yorumda bulunabilirler.

4. SBS ilköğretim 6., 7., 8. sınıflarında öğrencinin derslerden o yılın öğretim programında belirtilen kazanımları elde etme seviyesini ölçmek amacıyla düzenlenir. Bu nedenle SBS sorularının bu kazanımları ölçecek nitelikte olması gerekir. Ders kitaplarındaki temalar, konular, etkinlikler, sorular incelendiğinde öğretim programlarında belirtilen kazanımları kazandıracak nitelikte olduğu görülmüştür. SBS soruları da bu amaçla tek tek incelenmiş soruların kazanımları ölçecek nitelikte olduğu görülmüştür. Bu kazanımların eğitim-öğretim yılı başında zümre öğretmenlerince hazırlanan ünitemlendirilmiş yıllık planda da bulunduğu ve işlendiği görülmüştür. Ek 1'de yıllık plan üzerinde kazanımların karşısına soru numaraları belirtilerek SBS sorularının kazanımlarla örtüştüğü sonucuna varılmıştır.

5. Koza Yayınları'na ait 6. Sınıf ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı; Pasifik Yayınları'na ait 7., 8. sınıflar Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler ve tema sonu ölçme değerlendirme soruları Bloom'un tam öğrenme kuramı esas alınarak incelenmiştir. Bu incelemelerin sonuçları Ek 2'de verilmiştir. Bu tablolardan hareketle 6., 7., 8. sınıflara ait Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin ve tema sonu ölçme değerlendirme sorularının alt düzey bilgiler ve üst düzey bilgileri kazandırmaya yönelik hazırlandığı tespit edilmiştir. Etkinliklerde kazandırılmak istenen bilgiler diğer etkinliklerde pekiştirilecek niteliktedir. Öğrencide yaratıcı düşüncüyü geliştirici kazanımlara yer veren etkinlikler her konu içinde tema ile ilgili olarak verilmiştir. Kendini değerlendirebilme etkinlikleri sayesinde öğrenciler o temada ya da konuda kendisinin kazanması gereken kazanımları kavratmakta, bu kazanımları ne ölçüde kazandıklarını kavrayabilmektedir.

6. 2008-2009 yıllarına ait 6., 7., 8. sınıflara düzenlenen SBS Türkçe soruları Bloom taksonomisine göre tek tek incelenmiştir. İncelenen 103 sorunun taksonomik dağılımları Tablo 3.1., 3.2. ve 3.3. Grafik 3.1., 3.2. ve 3.3.'teki istatistiklerden hareketle SBS Türkçe sorularının test tekniği ile ölçülebilecek kazanımlara cevap verdiği; bilgi, kavrama, uygulama, analiz türündeki soruların bulunduğu sentez ve değerlendirme gibi test tekniğine uygun olmayan sorulara yer verilmediği belirlenmiştir.

7. 2007 ve 2008 yıllarından önceki Türkçe ders kitapları Bloom'un taksonomisine göre incelendiğinde kavram ve analiz basamaklarına ağırlık verildiği; bilgi, uygulama, sentez ve değerlendirme basamaklarına önem verilmediği görülmüştür. Bu ders kitaplarında alt düzey soruların bulunduğu, üst düzey soruların bulunmadığı belirlenmiştir. Etkili bir ders kitabında hem düşük hem de yüksek seviyeli sorular bulunmalıdır. Sorular, sadece bilişsel alanın bilgi ve kavrama düzeyinde kalmamış; analiz, sentez ve değerlendirme gibi karmaşık zihinsel süreçleri de taşımaktadır.

Öneriler

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ve sonuçlardan hareketle, eğitimde tam öğrenmenin gerçekleştirilmesi öğrencilerin SBS sorularında ve derslerde istenilen başarıyı yakalayabilmeleri, eğitimde toplam kaliteyi yükseltebilmek adına aşağıdaki hususlar önerilebilir.

1. Talim ve Terbiye Kurulu, okullarda ana kaynak olarak kullanmamız için önerdiği kitapların seçiminde gösterdiği titizliği sürdürmelidir.

2. Türkçe öğretiminin genel ve özel amaçları doğrultusunda Talim ve Terbiye Kurulunun öngördüğü kurallar çerçevesinde hazırlanan Türkçe ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının etkinlik ve soru dağılımları arasında paralellik yeni ders kitaplarında da devam etmelidir.

3. Ders kitabı seçimlerinde ortaöğretim programlarında belirtilen kazanımlara yönelik etkinliklerin ve soruların olmasına dikkat edilmelidir.

4. Etkinlikler iyice kavratıldığında başarının artacağı eğitimcilere bildirilmelidir.

5. Okullarda rehber öğretmen olarak görev yapan öğretmenler; SBS'nin önemi, sınav sistemi, derslere göre soru dağılımları, puan hesaplamaları, soru çözme yöntemleri, başvuru şartları gibi hususlarda bilgilendirilmeli ve öğrencileri de bu anlamda bilgilendirmelidir.

6. Öğretmenlerin, öğrencilerini SBS ve benzeri sınavlara hazırlayabilmesi için gerekli donanıma sahip olması adına hizmet içi seminerler düzenlenmelidir.

7. Ders içi uygulamalarda ve mini testlerde yer verilecek soruların da hem öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler ve sorularla hem de SBS sorularıyla bilişsel hedefler hususunda paralellik taşıması gerekmektedir.

8. Öğrencilerin SBS sorularını çözerken yaşadıkları sessiz okuma ve anlama problemlerini okul döneminde telafi edebilmeleri için Türkçe derslerinde sessiz okumaya zaman ayrılmalıdır.

9. Hızlı okuma tekniklerinin, zamanla da yarışmak anlamına gelen SBS'deki başarıya etkisi göz önüne alınarak ilköğretim okullarında hızlı okuma dersleri konulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Tugay (1999). *İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Soru Sorma Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKYOL, Hayati (1997). "Okuma Metinlerindeki Soruların Sınıflandırılması", *Eğitim ve Bilim*, TED Koleji Yayınları, Ankara, 1997, C:21, S:105, s.10-17.
- AŞICI, Murat (1998). "Türkçe Ders Kitaplarında, Soru Sorma Becerilerinin Metinleri Anlamada Kullanılması", VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, S:1, s. 425-436.
- AYDIN, Atilla (199). *İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının, Türkçe Öğretim Programında Amaçlanan Davranış ve Açıklamalara Uygunluk Dereceleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1973). *Öğretim Metodu ve Uygulama*, Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- CALP, Şükran (2006). *Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Soru ve Etkinliklerin 1981 ve 2005 Tarihli Türkçe Programlarında Yer Alan Davranışlar ile Kazanımlara Uygunluğunun Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CEMİLOĞLU, Mustafa (2001). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- ÇAKIR, Fatma (1997). *İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Eğitim Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇALIK, Temel (2001). *Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı*. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Editör: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÇELİK, Duran (2002). *Okullarda Ölçme ve Değerlendirme Nasıl Olmalı?*, İstanbul: MEB Yayınları.
- ÇETİNDAG, Zerrin (2003). *Liselere Giriş Sınavı (LGS) Türkçe Soru Profili ve Bunun 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarıyla Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DEMİREL, Özcan (2001). *Eğitim Sözlüğü*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- DEMİREL, Özcan (2000). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ERDEN, Münire (1998). *Türkçe Programı ve Öğretimi*, Ankara: Usem Yayınları.
- EREN, Kâmuran Semra (1994) *İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşılabilirlik Düzeyi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KULA, Onur Bilge (1998). "Ders Kitabının Yapımında Gözetilen Bilim- Kuramsal ve Didaktik Çerçeve", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2:101.
- KUTLU, Ömer (1999). "İlköğretim Okullarındaki Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Parçalarına Dayalı Olarak Hazırlanmış Sorular Üzerine Bir İnceleme", *Eğitim ve Bilim, TED Koleji Yayınları*, Ankara, C:23, S.111, s.1421.
- KÜÇÜK, Salim (1993). *Ortaokulların Birinci Sınıfları İçin Yazılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÜÇÜK, Salim (2002). "Örgün Eğitim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarında Karşılaşılan Güçlükler", *Millî Eğitim*, S.153-154, s.125-137.
- LİNN, R. 1., GRONLUND, N. E. (1995). "Measurement and Assesment in Teaching" (7th ed) Prentice-Hall. S. 3-236.
- MEB (1981). "Orta Öğretime Geçiş Sistemi ve Seviye Belirleme Sınavı Örnek Soruları, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, MEB; Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı", *Tebliğler Dergisi*, S. 2098.
- ÖZİL, Şeyda; TAPAN, Nilüfer (2001). *Türkiye'nin Ders Kitapları -Orta Öğretim Ders Kitaplarına Eleştirel Bir Yaklaşım-*, İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği.
- SEVER, Sedat (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- SEZGIN, Güler (2000). *İlköğretim Okullarının Altıncı Sınıflar İçin Yazılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞENGÜL, Murat (2005). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlere Dayalı Olarak Hazırlanan Sorular Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TERTEMİZ, Neşe- ERCAN, Leyla- KAYABAŞI, Yücel (2001). "Ders Kitabı ve Eğitimdeki Yeri". *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Editör: Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YANPAR, Şahin ve YILDIRIM, Soner (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Anı Yayıncılık.

YILMAZ, Ali Rıza (2000). *İlköğretim Okullarının Birinci Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Dil Bilgisi Öğretimindeki Bilişsel Alan Hedef Davranışlarına Ulaşma Düzeyleri*, Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

<http://egitek.meb.gov.tr/aok/aio/OgrenciHizmetleri.html>

<http://egitek.meb.gov.tr/aok/aio/ogretim.html>

<http://egitek.meb.gov.tr/aok/aio/tanitim.html>

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/11.xls

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/12.xls

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/15.doc

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/EK4

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/EK1.XLS

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2004_ist_Kitap/EK6.xls

http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Istatistikler/2005_ist/OKS2005TabanTavan.xls

<http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/istatistik.html>

<http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/klavuz.html>

<http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/OlcmeHakkinda.html>

<http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/Yonerge/MerkeziSisSinYonergesi.pdf>